

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у влату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутицом непосредно административци „Гл. Црног.“ на Цетиње, или отплативши новчана на коју драго пошту, а коме је наручице, може се претлатити код г. Петра Ражадевића, К. Ц. агента у Котору, а у Србији код г. Мите Старића књижевара у Биограду. Довише се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају. За оглас плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 3 новчића на први пут, а на сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Књажевска Породица данас је стигла у своју престоницу, дочекана одушевљеним поздравима од грађанства по улицама и од великодостојника, чиновничтва и официјерског кора пред Двором. Њихова Височанства су кренула из Никшића уторник, па су се задржала до данас на Крушевцу.

— Њ. С. Књаз Мирко у суботу је посетио Грахово, гдје је био од власти и од народа дочекан најодушевљеније.

— Г. Константиновић, дипломатски агент бугарски, стигао је са својом фамилијом из Софије на Цетиње.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 6 октобра.

Година је прошла 29 септембра (11 октобра) да је истекао рок ултиматума, који је транзалска влада пружила Инглеској. Тај дан је бурска војска прешла границе инглеске у Натал и Капску колонију. Петроградско „Н. Врења“ констатирајући тај факт, наставља: „Ма да је Инглеска прогласила присаједињење Оранжеве републике и Транзалала, рат још није довршен, као што свјодочи тридневна битка Деветово војске са Инглесима код Вредефорта на сјеверу Оранжево државе, на растојању око 30 врста од жељезничке пруге Преторија — Бломфонтоп. Још једном су Инглеси до ногу потукли Девета; али, као што је досада много пута доказано, те побједе инглеске немају никаква значаја. Роберте је 22 августа телеграфирао, да је Деветова војска уништена, и да му је остало тек 300 момака без иједног топа. Доциније вијести још су више смањивале број Деветове чете. Није прошао мјесец дана, а Девет су 1000 момака и 5 топова држи се три дана против непријатеља бар 3—4 пута бројем јачег. У исто доба са битком код Вредефорта, телеграф је јавио, да је Булер оставио Лојденбург и кренуо на југ, и да су Инглеси опет заузели Смитфилд, Рувелин, Вепонер и Деветсдорп, то јест сву југоисточну страну Оранжеве републике, одакле су их Бури били истисли. Фиксбург, гдје је био стационирао Брабантово колонијално дивизије, опет су Бури заузеле. При садашњим кратким извјештајима са ратног бојишта у јужној Африци тврдњом је правилно схватити, које земљиште заузимају Инглеси, које ли Бури. Могуће је да Бури заузимају већи простор него ли мислимо. Назад годину дана претполагало се, да ће рат трајати шест, највише осам мјесеца. Тако дјелствителност прешла је свако очекивање. И у пркос цијеле године упорног рата, Инглеси се још не могу сматрати побједитељима. Бури још не просе милост, њихов отпор још није слоњен. Инглеси, наравно, сами се сматрају побједитељима, пошто су они земљиште оних држава, с којима су ратовали, прогласили присаједињено инглеским посј-

дима. Али не треба заборављати, да то присаједињење још нико није признао, и да се посланик транзалски др Лејде сматра, као и до сада, преставником независне државе од стране свих велесиља, код којих је акредитован. Безцеромомо прогласио је присаједињења јужно-афричких република к Инглеској на жалост, ције било зараније предвиђено. Ни Јевропа ни сами Бури нијесу претполагали да ће се Инглеска рипити на такво гачкоње међународног права. Сви су мислили, да ће Инглеска ратовати као цивилизовани народи, то јест, да ће се борити док и последни не положи оружје и не отпочну преговоре о миру. Тада се рат не бишао дуго наставити, јер би Инглеси морали признати, да нијесу у стању Буре побједити. Проглашењем присаједињења инглеска влада извукла се из тешког положаја, и у исто доба облашала је себи даље ратовање, јер послјег тог прогласиња инглески војсковође већ не сматрају Буре као ратујућу странку него као бунтовнике, који стоје изван закона. Што се збива у јужној Африци, тако узбуђује са гледишта најелементарнијих појмова о справедливости и пристојности, да је сада некако чудновато говорити о међународном праву, о ратним правилима и обичајима и т. д. Инглеси су доказали најубједљивије, да све, што су државе признале свима конвенцијама и декларацијама обвезаним, може одбацити ко хоће и када хоће. У томе се састоји једна од главних негативних страна англо-бурског рата. Својим ћутањем пред трагедијом у јужној Африци, Јевропа је разрушила отузграду човјечности, коју је с толиким трудом оградила. Законитост савомоље, право грубе силе громко су прогласени и остали су без протеста. Очеvidно хашка конференција је напоменула савременој дипломатији великих захтјева. Она је прекрасно говорила о узвишеној идеји те конференције, али из области ријечи пронијети што у практику — није ништа могла. Ових дана президент Кригер оставља Лоренцо-Марков и путује у Јевропу. Лични преговори честитог пресједника транзалске републике с главама јевропских држава, веома је могуће, да ће донијети стварне користи бурској ствари.“

Китајско питање, као да се опет све више заплиће. Изашла је немачка окружница са немачким захтјевима, и из Берлина је телеграф разгласио, да све силе пристају у начелу на те захтјеве. Али одма иза тога разаслана је француска окружница с новим захтјевима, па опет је телеграф разгласио, да и те захтјеве велесиља примају у начелу. Изгледа, да је француска окружница изашла тек да облакна положај Немачке, јер тај положај нема нешто хода без бламаже. Сада се тек види практичност и умјесност рускога предлога, да савезне војске оставе Пекин, да се у њ поврати царски двор и влада, да се отпочну преговори Русија и Сједињене Државе Америчке повукле су своју војску из Китајске престонице. Да су то учинило и друго велесиље, царски двор са владом ишау већ бити у Пекину. Али Немачка није хјелз пристати на руски предлог, него зове у Пекин

царски двор и владу Китајску, да им Валдерве суди! А они се мођу тим добро налазе и у Синафу, главном граду провинције Шанси, који постаје новом Китајском престоницом, и ту чекају Валдервеа. О том походу „Н. Врења“ вели: „Трудно се може рачунати на успјех такве експедиције са довољном увјерености; дашћње извјешће говори, да не само ције озбиљно мислито о походу у дубину земље у погону за Царем, него и под самим Тјончином Њемци морају отступати и не вазда са успјехом. У сваком случају — завршује петроградски лист — поузданим се може сматрати само то, да су савезне државе још врло далеко од почетка свршетка у Китајском питању. Брига, коју воде заповједници војени о приређивању удобних станова војсци за зимовање, још јаче нас у томе убјеђују, тако да треба признати, мјером благоразумне предувиђавности, што је гроф Валдерве понио са собом из Јевропе кућу са свим комфортом.“

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Немачка и Балкан. Познати руски публициста В. Горлов саопштио је у петроградском „Н. Врењем“ своју извјешу мисли са бугарским Егзархом у Цариграду о данашњим међусобним односима балканских народа. При свршетку тога важнога разговора његово Влакентство је изјавило руском публицисти:

— Вјерујте, да нас данас највећма узнемирава Китај, и то с нас. Ако ми останете азијатском државом, то ће значити да смо ми на смрт осуђени, а можда и све православне Словенство. Остављени сами себи, како ћемо се борити против немачког католичизма? Вјерујте, да Русије у корист православља руши се. Ја вјерујем у Русију. Али је очеvidно да Њемачка ради да нам веже руке у Азији на корист Аустрије. Ако на нас потакну Инглеску и Јапон, ко ће бити у стању да стане на пут њемачком напредовању на Балкану? Њемци ће поплавити православни исток; они се не ограничавају само на Балкан, него траже да поплаве и Уљу Азију. С тим се не може сравнити никаква несрећа. Инглеска је непријатељ и балканских народа и вап, али је Немачка још олазнија, јер она лукаво поступа. Инглеска отворено на нас насрће, а Немачка нам ласка и крадом ни се приближује. У Србији и у Бугарској ви само чујете немачки језик. Ми смо штит против Њемца за Туреку, која још не види опасности, али послјег нас доћи ће ред на њу.

На примједбу руског публицисте, да бисмо ми имали, по примјеру Сједињених Држава, прогласити Мојројеву доктрину нашо, његово Влакентство је прихватило:

— Тако је, и сво имене Мојројеве доктрине: Русија Црно Море, Србо-Хрватима Јадранско море, Егејско море Бугарима, а Археипелаг Грцима. Свак ће ијати свој дио, а особито Султан, јер ми разграничавамо само сферу уплива, а само собом се разумије, да је у интересе нашег ошћем си увати Султана ради борбе проти иностраног непријатеља, на мору против Инглеске, а на суку против Аустро-Немачке. Наодећи се на свом окрнштву, а још уз помоћ Француке, ми састањамо такву алијансу, о коју ће иностранци при сваком покушају сломити своје зубе.

Петроградска „Россија“ на то вели:

„Из ријечи Егзарха види се савишм јасно, да Бугарска врло добро разумије и суштинну и смисао немачког напора на њу. Аустрија је само операциона танка. Разумије се, пантерманци сада треба да раде више него икад. Положај је опасан и обилан. Аустријско Словенство јача. А ако у исто доба балканским Словенима пође за руком да се сложе између себе, ово ратног колосалног земљишта, које ће бити у стању да се мирном сјажешћу прогласи по Мојроју: Словенска земља Словенима! Да се та могућност парализира, немачко-аустријске интриге сада су те-

жиле, да изазиву раздор између Бугара, Срба и Румуња, да их одвраћају од Русије и т. д.

„Ствар је јасна, савез словенских држава разбија немачке планове, и словенски мојроизам одбија немачки Drang nach Osten. То схваћају Њемци, који свим силама раде да завађају Словене; то почињу схваћати и Словени, жртвујући споредна питања интересима ошћего јединства. Пангерманизам и панславизам поново, као назад пет стотина година, по мало али постојано приближују се гринвалдској битки. Мјесто коначна витезова, сада су аршини тргована, машине индустријалаца и пера дипломата, и може бити веће профит само једно летољеће, него и цио вијек, док пера, аршини, и машине, увидјенини своју немоћ, буду принуђени, да уступе своје мјесто на ново коњима. Али то ће бити Јер, као што је некад учинила гринвалдска битка, мораће се једном одредјелити, гдје се сфера једне силе граничава од сфере друге силе, гдје свршава Запад, и гдје почиње Исток.“

Криспи и тројни савез. Осамдесетогодишњи државник, послјег шездесет година бурног политичког живота, Криспи, направио је у „Новој Антлолојији“ чланака, о ком говори сва јевропска журналистика. Схваћајући, да се на далеком истоку зичће ново грумирање држава, Криспи разматра положај, да би Италија на пријемо могла наћи себи мјесто и учити план, слована. У том је чланку главно што Криспи ишче о прошлости и будућности тројног савеза Петроградска „Россија“ о томе ишче: „Криспила отуђују, да је он узвук Италији у тројни савез против Француске. Криспи доказује да ишче Италију узвук у тројни савез он него судбина, и ту је плану улогу играо Манџини а не он. Судбина је принудила Италију да тражи савеза у тројном савезу не против Француске него против Аустрије. Аустрија је јако притискала Италију и жељом горјела, да јој се освети за уједињење, скопично с толиким губитцима Аустрије. У то је предметица пропаганда постојано изазивала Аустрију. Италија је врло добро схваћала, да је Аустрија готова, да се на њу обори, пошто јој је Визмарк обећао пристомак на то и одобрење. Италија је била у великој брили, а Визмарк је отворено изјавио, да је Аустрији доста два бата љона, да умири Италију и да прекине њену пропаганду иредентизма. Италија је била принуђена да се приближи Немачкој, која ју је изадала Аустрији, да је укроти. Немачка је примила Италију у савез, и Аустрија је била принуђена да се потчини сили и ауторитету Немачке. Криспи вели да се у томе састави порок тројног савеза: Тројни савез је намегнут и Аустрији и Италији силам, и оне двије остале су вазда једна према другој непријатељски савезници. То су и данас и влада ће бити, хвала сукобу њихових интереса на Алпима и на Јадранском мору. Криспи признаје, да тројни савез није донио никакве користи Италији, али с тим да се адружи Италија? С Француском не може због тога што је она република (и с тим тога, као силнија она би доминирала над Италијом?) Истина, Русија и Француска претстављају два различна политичка режима, али у француском савезу Русија доминира над Француском, а то је изадала од зараве француских политичких устања. Италија се не би могла сачувати од те зараве. Али се тројни савез распада — вели Криспи. Немачка му већ не даје никакву значаја. Рок му истеће 17 маја 1903, а Немачка још не жалише преговоре о његовом обновљењу.“

Тако Петроградски лист своди језтру мисли старог италијанског државника о учешћу Италије у тројном савезу, па ишчала: „Разлози, које Криспи лагоди против савеза Италије са Француском, врло су напшни. Ту се види у осамдесетогодишњег старца манија к аболутизму. Његови доводи против савеза са Француском могу само убједити Италијанце, да ништа не етоји на пут томе савезу. Криспи их је дуго убјеђивао, да је савез са Француском опасан за Италију. Али је највишм утисак учинило у Италији признање Криспијево, да тројни савез није гачељ користити донко Италији. Међутим вели Криспи, као министар пресједини, и него-

ФО-од 8 етка

ви пријемници ваља да се образложијани обједињене тројног савеза благодатима, којима тај савез обавио Италију. Те су ријечи прије опијале већину италијанског народа, а сада ће је ово Криспијево признание растријезити.“

Изгледа, да је Криспи написао тај чланак више да се сам оправда, него ли да препоручи тројни савез.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Српска велика гимназија у Н Саду). Почетком нове школске године свечано је освештана нова зграда српске велике гимназије у Н Саду, којим поводом новосадски Браник пише:

Светковина ова је узвишен доказ за то, да нијесу прошла времена Саве Текелије, Платона Атанацковића и других наших добротвора из старијег доба; на кој ће сјајно да се истакне, како се и у садашње дане, који су за српски народ иначе тако суморни, налазе велики људи у нашем народу, који носе на срцу културни и просвјетни напредак народни, те дају богате даре на то, да се нашем подмлатку отворе душевне очи, како би наш народ добио што више образованих и спремих синова, да може издржати велику и тешку утакмицу са осталим образованим народима рјетика. Зато је ова светковина за нас велика.

А и како да не! Наша гимназија је за нас овдје у ужој Угарској право огњишта просвјете. У њој се наша омадина, та уваница српског народа, на свом матерњем језику учи, а то је од неоцењиве вриједности. Помислимо само, колико је наш народ изгубио својих ваљаних синова само зато, што се они нијесу као деца и младићи, кад је душа најпримчивија, васпитавали по српским школама? Оно, што младић у младићким годинама научи и прими, не изглађује се тако лако, па као што је тешко избрисати из младићевих груди онај српски дух, којим га српска школа запоји, исто тако је тешко откити младића и од туђиншћине, па коју се свикне и кују приликом туђинским школама.

Велики добротвор српске просвјете и оснивач новосадске гимназије, Саво Вуковић, схватио је потпуно огромни значај српске гимназије у Угарској; жива потреба српског народа изајкала је у великом родољубу закључак, да треба основати такву гимназију у нашим крајевима и он је своју велику замисао и остварио својим великим даром и помоћу прилога осталих дарољубивих и родољубивих Срба.

Наша гимназија није одма била подигнута на осам разреда; тек почетком школске године 1865—6 отворен је само V. и VI. разред, годину дана доцније VII., а школске године 1867—8 отворен је и VIII. разред. Овој гимназији је подарено право јавности г. 1865 тако да она ево већ 35 година као српска велика гимназија пушта из свог крила српске младиће на продужење виших наука.

За дуго вријеме, од како наша гимназија постоји, просвјетила је она читаве генерације српске и из ње и карловачке гимназије се, као два велика просвјетна огњишта, просипале луче просвјете и науке по цијелом српском народу.

Као ако у главни чувао је и пазио онострано српски народ ову гимназију. Народ је наш увјек схваћао велики, неоцењиви значај њен по просвјетли и културни напредак народни, те ју је увјек потпомагао сам, из својих средстава Ве-

лики примјер Саве Вуковића нашао је у српском народу на много сједбеника, који су чинили родољубиве прилоге, само да ојачањем фонда осигурају опстанак овог нашег просвјетног завода. Поред осталих својих културних установа српски народ није никад заборавао своју гимназију и што се она одржала, нека је хвала само дарољубивости појединих српских родољуба и српског народа.

Али при свој тој великој дарољубивости појединих родољуба и цијелог нашег народа наша гимназија је била последњих година дошла у изолован положај. Зграда, у коју је гимназија новосадска била смјештена још од осnutка свог, временом бјеше постала неподобна за цијели гимназијски захтјеви наставе су временом постали много већи, и њима стара гимназијска зграда наравно да није могла одговарати; уз то се број ученика тако умножио, да је зграда била врло тјескобина, што само сметаше настави.

Бјеше дакле жива потреба, да се за нашу гимназију зида нова зграда, која ће одговарати свим условима модерне педагогије.

Али одма се истичало и злокобно питање: Откуда новаца? То питање мислио је поволно ријешити један одбор родољубивих Срба, некадашњих ученика новосадске српске гимназије, тиме, што су надали на српски народ позив, у ком су позвали цио српски народ, а понаособ све бише ученике новосадске гимназије, да прилажу на издане нове зграде гимназијске.

И српски народ се на тај позив почео лијепо одзивати; појединци и корпорације дали су врло лијепих прилога. За сарајдјерно кратко вријеме приложено се преко 20.000 фор., што је у овом оскудном времену, у ком се наш народ бори са толиким материјалним невољама, лијеп прилог од народа.

Но та свота бјеше врло мала, а да би се с њом могла подићи таква зграда, која би била достојна наше гимназије и одговарала свим педагошким захтјевима. И много би времена још прошло, да се скупи толико, колико би требало за подизање нове зграде гимназијске. А нејутим је над нашим гимназијом висео Дамоклов мач! Влада је дотле већ снажила час пожуривала, да се стара зграда гимназијска или тако опорави, како ће одговарати захтјевима педагогије и хигијене, или да се стара зграда сруши, и мјесто ње подигне нова, или ће влада у притисном случају затворити гимназију! На великој се невољи нађе наша alma mater и сви ми, који на срцу носимо једину ову нашу гимназију у Угарској, застреписмо за њену судбину.

Али најдједар, у еред најтеже опасности, јави се спасилац! Барон Милош Бајић поконио 100.000 фор. на издане нове зграде за српску велику гимназију новосадску и њен опстанак на једаред би сигуран Силам одјек радости разлегне се по цијелом Српству на глас о великом дару барона Милоша Бајића, а та једнодушна радост најбоље сведочи, како је цио српски народ дубоко увјерен, да је новосадска српска велика гимназија наша жива потреба, јер она спрема нашем народу ваљане синове, који ће једном у животу бити корисни чланови народа. Великим прилогом неумрлог добротвора барона Милоша Бајића подиже се српском народу величестни храм просвјетни, у ком ће се српска омладина учити, — српска гимназија новосадска доби нову, достојну зграду.

трчао брже од коња и на дан убијао по пет елефанта. Ко би рекао да ово момче кад-и кад шнапе тумарити по брдима и по долинама сам као какав од некадашњих пустињака, разговарајући се с Богом?

Али је и сада стари пресједник религиозан до крајности и толико његових дјела засвједочавају његов мистицизам, који се не би очекивао у вјечном пушчају дуле. Много се занима религиозним питањима, чита и поново чита од почетка до краја свету Библију, и када му се поднесе какав спор теолошки умјеје га чудновато ријешити.

Један дан је сједио на кућном прагу, кад дође један Бур и започе с њим разговор о религији. Добри Бур исповидје, да није могао никад добро схватити тајну Свете Тројице.

Кригер је најпрвије оштро укорио невјернике, па му рече, да ће му ту тајну растумачити једним примјером из свакидешњег живота.

— Узмите реч, једну свијешу. Што у њој налазите? Восак, стигљен и пламен. Па и ако су те три ствари различите, пада да признате да есућа чине једну саму ствар, то јест свијешу. Па кад је могуће то у нашем свакидешњем животу, за што да сумњате у оно што Библија говори?

У осталом, може се рећи, да су сви Вури дубоко религиозни; када какво зло

Овај чланак из „Браника“ доносимо не само да се види значај велике српске гимназије новосадске, него да још једном истакнемо једну црту браће наше, која је, последице оне велике сеобе са праједовског огњишта, у Угарској основала огњиште нове српске просвјете, с ког су стризале некрпе по свим српским крајевима. Ту свету ватру српске просвјете расирило је, подржавало и још подржава српско родољубје — и то је она црта, којом предначи Срби Војвођани свим осталим Србима још и данас; то је она црта, која тако плодносно грану на српскоме деблу хране новим животним соковима на утјеху и на радост цијелог Српства. Поред неумрлих имена Саве Текелије и Саве Вуковића, наших дана обесмртише своја имена Патријарха Аћушића и барона Бајића, а у њих многи други, прилажући на олтар народне просвјете по сопственим силама. Хвала и и слава нашој браћи, која ту племениту црту не престаје његовати на тако велику корист народну и на углед осталој браћи својој!

То је родољубље подигло и нову лијепу цркву у селу Сантову, које се скоро повратило у своју праједовску православу вјеру; и ту су Срби Војвођани славили једну моралну побједу у љутој борби за свој опстанак. Хвала им и слава им!

(Нове књиге.) Примили смо на приказ следеће нове књиге:

Nicolò I., il grande sovrano di Montenegro. Studio storico-politico — sociale contemporaneo di Simeone M. Pietotich ispettore, già professore di enologia, ispettore forestale, ecc. Fiume, stabilimento tipo-litografico di E. Mohovich, 1900.

Двадесетогодишња окупација Босне и Херцеговине. Путеписне слике од Јосифа Холечека. Дво први. Превео К. С. Т. (Прештампано из „Дела“). Биград, Парна радикална Штампарија, 1899.

Од шале до сатире. Стеван Бешевитш Петров. Загреб, Српска Штампарија, 1900.

Praktisches deutsch — serbisches Conversationsbuch. Auf grammatikalischer Grundlage bearbeitet von Ivan Vasin Popović. Zweite durchgesehene Auflage. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. Цијена: увезана књига, 14 табака осмице, 2 кр. 20 х.

Deutsch-kroatisches Wörterbuch. Von Janko Marak. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. Цијена: увезана књига, 12 табака осмице, 2 кр. 20 х.

(Нови календари.) Примили смо „Рад“, српски народни велики календар са савременим сликама за годину 1901, година прва, издане двоичног друштва за издавање српских књига и новина у Београду, штампарија Ђорђа Пивковића у Новом Саду, 1900. Цијена 1 круна. Календар је овај добро уређен и богат забавним и поучним чланцима, као и савременим сликама из Српства и осталог свијета, особито са свјетске изложбе у Паризу, из јужне Африке и Китаја. Насловна слика приказује нам дра Светозара Милетића са унуцима, „Рад“ заслужује препоруку, и увјерени смо да ће постати мио гост по српским кућама уз наше старе госте „Орла“, „Србобрана“ и „Дубровника“.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(О берби кукуруза.) Од свих наших живота што их сјемо било за исхрану људства или наше домаће стокне, па и продаје,

кукуруз је једини, на који не морамо обраћати пажњу, да не презримо. Штоу, колико је ово добра страна, у толико, ваљда, вредни баш у овом највише гријешити јер доиде, докле стрма жита оставља додику презријевају, због чега губи квалитативно и квантитативно, оп напротив кукуруз бери често и сувише зелен, те зато пиције чудо што се често чује како се појединци жале, да им се кукуруз у кошу уплеснивио — укварио. Узрок је овој хитији кукурузне бербе у неколико и недостатак старе хране, но већином је не промишљеност привредника. Шта се може постићи брањем незрелог кукуруза? —

Вријеме кад кукуруз треба брати, немогуће је у напријед одредити, јер поред сорте самога кукуруза, бери још битно зависи од времена сјетве — раније или понизије, — поднебља, топлијег или хладнијег љета, па и самог положаја земљишта на коме је догична сорта кукуруза посајана. Ну, према свему напријед побројаном може се рећи, да кукурузна бери пада од 1 септембра па до половине мјесеца октобра.

Да је кукуруз арно, п за бербу ставио познаје се по томе: што му је шаша — тулузина — пожућела и лишће клокулело к земљи; клипови, који док су зелени већином исправно стоје, такође повију се к земљи; па често и са свим објесу — нарочито код нашег жутог осморедца и шашина на петима одвоји се од арна; тад су арна на клипу свијетла и толико тврда, да се ноктом не могу начети. Кукуруз сав на једној истој љиви и у једно исто вријеме посајан, не стасави једновремено, већ једни клипови сазријевају раније а други доцније. Узрок овоме су неједнакост плодности земљишне и повиошње мјесто за правилно развијање и растење. Због ована с брањем кукуруза не треба хитати, већ чекати док и они заостали не достигну потпуну зрелост.

Код кукуруза није случај као и код осталих наших жита, да морамо пазити на вријеме кад жетву да извршимо, тј да не презру. На против, код њега може се рећи стар је обратан, јер ако га оставимо да добро дозри, само ако је још и лијепо вријеме, кукуруз не само што не губи у својој квалитети па ни количини, већ и за доцније чување и одрживање истог у добром стану лакше је, јер неће се у кошу покварити, нећемо га по овоме често морати присушати, док међутим као што знамо, код страних жита, а нарочито шешнице морамо пазити тачно на дат кад је најбоље жетети, што ако пропустимо, и она презри ма и најмање, губимо и по квалитети и по количини.

По ипак, привредник као и свуда, тако и у кукурузној берби, треба и мора да буде обазрив и према времену и приликама да се управља. Кукурузу истина не шкоди ништа ако презри, само ако је лијепа јесен и вријеме чисто; али како јесење вријеме код нас често бива кишевито, то у овоме случају мора се пазити, да се бери кукуруза мало раније и прије потпуне зрелости изврши, само се овом приликом мора пазити, да се ова изврши по лијепог времену, и кукуруз сув у што уже кошеве унесе, — најбоље оне, који нијесу шири од 0.80 до 1 метра. Овакови уску кошеви потребни су нарочито у прво вријеме, кад се кукуруз сјемсти у кошеве зато, што га у овима вјетар може скроз да промаје и тако се кукуруз од укваривања сачува.

Што се саме бербе кукуруза тиче, она се врши просто и не потребује никаква философирања. Бери се врши на два

свако подухеће, он је знао наћи у Библији утјехе и надахнућа.

Стеад нам пружа многа обавјештења о особинама свакидешњег живота пресједника. Што се тиче његових односа са женом, Кригер уопште управља фамиљом гвозденом руком без кадрифе рукевице. Срдит, деспотичан, нетолерантан, он свакога држи у чврстој стази. Госпођа Кригерова је преко мјере одана свом мужу, и ако се не може рећи, да та оданост истиче из праве љубави. Она му је подложна, то је све, и док се муж занима са њаду посала и брига, жена се занима фамиљом, кућним пословима, и ничици више, јер тако хоће пресједник. Муж је држи у таквом незнању државних посала, да јој није ни ријечи казао, кад је независност Транзвала била у опасности чувеним походом Цемсоним. Случајно је пресједниковица чула од других о томе говорити, и једном у разговору с пријатељима, кад је дошла ријеч о тој ствари, непажљиво се изразила, да је чула нешто о том походу. Кригер се окрну, прекидајући је оштро:

— Што ви знате!

Госпођа се насмијеша и рече:

— Одјета ја не бих ништа знала, да не понављам, што сам чула.

— Не слушајте, што ви говорите, настали пресједник, ако не ћете да се с вама поступа као и с хунтлендерима.

Вушки народ обожавати пресједниковицу, јер је готова ваада, да поможе

ЛИСТАК.

О „СТРИКУ ПАВЛУ.“

Из „Corriere della Sera.“

Трудно би се могло наћи међ савременима оригиналније слике од Кригера. Необразован и храбар, смио и смотрен, прот и вјешт, пресједник транзвалске републике, који ће до који дан доћи у Језропу да покупа последњи напор за независност своје отаџбине, врло је мало познат у његовом интимном животу, у његовој нарави и његовим навикама. Познати енглески публициста Стеад, који припада већ ријетким антимјеријалистима, бавио се неко вријеме у јужној Африци и проучавао је и упознао интимни живот „Стрика Павла.“ то је ипак у „Review des Revues“ чланак пуни занимљивости.

Једна од битних црта старог државника јесте религиозност. Кад је био у цицјету младости — пише Стеад — он се тако ватрено и таквим умним напором био одао учењу вјероисповједи, да је био дошао да помисли. Удалачише се од куће сјам и тумараше по планинама мјесеца и мјесеца, храљећи се корјењем била, вапујући снагом жељом, да му глас Божиј проговорити. Други биографи престављају нам младог Кригера као атлету, снажнок као бика, браво као једана, ловца неуморног, који је

начина: или се приликом брања на самом струку одваја од комишине, па се одмах вуче и смијешта у кошеве, или се бере с комишином, обично с вечери окомиша, остаје за тим дан кад је вријеме лијепо да се просуши, затим у кошеве уноси. Први начин брања кукуруза препоручљив је, кад је вријеме неистојано и често кишовито, а други омет, кад је вријеме лијепо, а нарочито кад морамо беру кукуруза да извршимо прије потпуне зрелости, због тога што нам није остало старе хране. Овај други начин кукурузне бербе много је јевтинији од првог. Приликом брања кукуруза и по једном и по другом начину морамо обратити пажњу, да од истог узгред уношењем у кошеве, изберемо оне најразвијеније клипове потпуно зреле за сјеме идућег прољећа, ово тим прије, што је овако узгред лакше изабрати најбоље клипове и за сјеме их оставити, по с прољећа кад исто затреба, кукуруз по кошу превртати и бирати, кад је добар избор сјемена немогуће добро извршити. Изабрато кукурузно сјеме на овај начин оставља се на каквом промајном мјесту, како се због влаге не би улеснило, и тиме зрно своју клијавост изгубило, а омет и на каквом склонином мјесту од мишева. За овај посао најбољи су наши кућни тавани од дасака, под којима ватра често гори. На оваквим мјестима остављено сјеме не само што ће очувати своју клијавост добро, већ ће и од гагирице и осталих непријатеља, који често ометају клијавост, добро бити очувана.

Смијештени кукуруз у кошеве нарочито за вријеме јесењих мочарних времена треба чешће прегледати, па по потреби и превртати, нарочито ако добро дозрио није, и тиме од укварињања сачувати. **„Тежак.“**

(Да се јаја дуго свјежа одрже.) Познато је, да Турски извози велику количину свјежих јаја, па с тога се не треба чудити, што се тамо нарочито на то мисли, да се изнађе згодан пут и начин, да се јаја могу што дуже свјежим одржати и да им транспорт не може шкодити. Многа су средства опробана, али без успеха; тек сад, веде да су пронашли сигурно средство. Начин како се ради веома је прост и тако добар, да ће се без сумње у свима земљама завести које су у могућности већу количину јаја да се извозе. Пошљивање читавих јаја има користи и за продавца и за купца.

Ово ново искуство састоји се у томе, да се јаја узму што је могуће одмах пошто су снесена; она се брижљиво очисте са влажном ланеном крпом, да се сва нечистоћа са површине удали, а за тим набрину се сувом ланеном крпом. Сад се узме неколико капи куваног ланеног уља на длан и намаже се њиме јаје тако, да уље у поре од љуске прође. Овај рад најлакши је, врши се присто брзим претурањем јајета из руке у руку и траје само неколико секунда. После ове остави се јаје на какву даску гдје нема прашице, друго се узме и са њим ради се то исто што и са првим. После два или највише три дана онај фини слој од ланеног уља стврдне се у фини, глатку покривку. Сад ваља јаја само као обично упаковати и за пошљивку у умјерено хладном простору чувати. Рад с ланеним уљем може свако лице, које је мало извјешљано, па и дјеча, вршити, а може без мукe 600 јаја у сахату овако намазати. Нарочито се мора на то pazити, да се уља не узме ни сувише много, ни сувише мало. Ако се узме сувише, то онај слој

мсираха (док је Кригер толико тврди колико богат) и болесника. Особито се председнички занимање болесницима, која се у медицини много разумије. Када се догодила она страховита експлозија у Јоханесбург, стара се госпођа заузимала око рањеника с таквим самопожртвовањем, не пазећи на себе, да се усљед тога разболела. Бурима је мила и њезина одиратност од свега што је ново и модерно. Кад се отворила прва жељезничка пруга у Преторији, председнички није никако хтјела да изађе на станицу, да види полазак и долазак влакова.

— И до сад сам могла без тога — говораше — па што ће ми и одете?

Тек прошле године могла се наговорити да путује жељезницом до минералних вода у Бухсвалду, куд сваке године иде цијела фамиља председничка.

Стеад ваља разне Кригерове значајне одговоре, између осталих један суд, достојан Саломона. Два брата су била у парници око двобојна наследства, и добоше код председника. Овај их саслуша па пресуди:

— Нека старији брат подијели наследства, а младији нека изабере свој дио.

Није лоше од једног ограничена знања, и о ком се сумња још да ли знаде писати. Њеки тврде, да Кригер зна писати, али они нијесу у стању да то докажу него једним писмом Кригерове руке,

суши споре, залијени се за подлогу и лако пуца кад се јаје хоће са подлоге да скине, тако да љуска остане слободна приступу ваздуха. Ако се узме сувише мало уља, онда не продре у све поре од љуске. Вјештањем се може лако срећина наћи.

Јаја овим начином конзервирана одржала су се 13 мјесеца и нијесу ни по тежини ни по укусу ништа изгубила и бијаху тако свјежа као и на дан кад су конзервирана. Тек после 15 мјесеца наступиле су промјене у унутрашњости, јер се бјеланце и жуљанце понијешало, али и ово се иогаше за колаче употребити, који су били тако исто укусу као и од свјежих јаја.

„Тежак.“

(Суви врхови на воћкама.) Воћке које су засађене на плитком земљишту или јако влажном, ште од тога, да им се врхови суше. Код ових воћка које су у плитком земљишту засађене бина то с тога, што оне с прољећа док је доста влаге правилно тјерају, али кад наступиле врућина влаге нестане, а доње земљиште (пловача, шљунак или камен) не може да јој ди влаге, те тјерање застане. Ако наступи влажно вријеме, љеторасти опет јаче крену ма и у невријеме, али не саврзу добро до зиме и мразови их ухвати у влажном земљишту је та иста прилика, али обратно с прољећа не може воћка од силне влаге да ради правилно, доцније кад се врућинама умањи влага, воћка тјера, но онда не развије до зиме потпуно зреле љеторасте.

На овака мјеста не треба воћке садити. А ако ко хоће да тако земљиште поправа, треба да оно тврдо земљиште врло дубоко ригораира, или ако је земља лоша, да је добром поправа. Влажно земљиште се оцјеђује или у њему воћка сади на хумку. То значи, да се за воћку не копа јама, него се на урађеном земљишту воћка озго посади.

Све су ово натезања за то не сади воћку на оно мјесто, које није за њу, а ми имамо хвала Богу доста ваљана мјеста за воће, да не морамо са оваким натезама кубурити. Напријед је речено, да се суше врхови у младих воћка, ако је воћка плитко посађена или ако је влажно, подводно земљиште. Но није ово једини узрок. Суви врхови у воћке бивају и онда, ако је воћка предубоко посађена, а у опште ако је воћка посађена на јако сувом и мршавом земљишту те нема доста хране.

Ни плитко ни сувише дубоко не треба садити, а ако је земљиште суво, да се помоћи тиме кад се добро залива. Најбоље је, да се таква воћка залијева течним љубретом у прољеће, па ће тиме добити и влаге и хране.

Још хоће да се суше врхови и онда, ако је воћка каламљена на противну подлогу, ако је па пр. крушка каламљена на јабуку или на гуну, а није од те прете крушама које успијевају на гуну.

(Јалове јабуке и крушке), које су већ преко 10 година старе и никад још нијесу понијеле, треба опкопати у наоколо за један корак далеко од стабла и то за један добар штов а и подубље. Жиле које се тамо нају свјежје се глатко, а јединице се испуни свјежом, одморном земљом. Кад воћка добије мале жилце на тим мјестима, треба је идућег прољећа изводити и пресадити на отворенијем мјесту. Идуће године ће полијети. Не ваља да је дубоко пресађена, боље нешто плоче. Ако слабо тјера треба је заливати, у позну јесен љубрити.

ако је збиља аутентично, које је пуно сваковрсних погрјешака.

* * *

Инглески писац још је и ово забљезио: недијеу дана прије него се садашњи рат отпочео, један великодостојник транзитски писао је једноме својем сроднику у Инглеској:

„Треба да ти испричам један чуднови сав једног старог Бурца. Он је необразован, не зна читати ни писати, али његов сан учини на њега такав утисак да је замолио једног пријатеља, да га забљези и пошле председнику. Он је био снисо, да се налази на коњу код једног потока, по обалама којег је расло цијело и дрпљад. Кад је прешао поток, наишао је на једног човјека у бијело, опасана такошер бијелим часом, који је био на сред пута, и који му је довикнуо, да се заустави. Бурц послуша, а незгодати му тада рече: — Ајде и реци председнику, да је вријеме *врајски стигло*, и дај му ово писмо. — И даде Бурцу писмо, наставивши: — Знаш ли ко сам? Ја сам Данил! — Бурц је даље снисо, да је то писмо предао Кригеру, и да је овај, отворивши га, прочитао неке пророчанске стихове из Библије.“

Кад је Кригер чуо причање овога сна, јеца га је прошла кроз све тијело од главе до пете, и ускликну:

— То је посланство с неба. Нека буде воља Божија.

(Воће са полувисоким стаблом) има ове боље стране од онога са високим стаблом:

1. Раније понесе.
2. Родије је.
3. Више лишћа има, па му је и плод савршенији.
4. Плод му је ближе земљи, па на њега утиче и топлоћа која се испарава из земље, с тога је више сачуван и савршенији је.
5. Непогоде му много мање сметају, а тако и плоду.
6. Од мраза може боље да се сачува.
7. Може да се обере лако, а да му се не крајају граничне и плод не озледи.
8. Стабло је закљоченије од сувих вјетрова.
9. Прегледање и његовање круне против болести и зарезника лакше је.
10. Сви послови: чишћење, резање, тамањење зарезника, посвршавају се с много мање труда и времена.

(Пчеларство у Сибирји) У срезу семирпатинском добијено је од 15 000 кошница 750 метарских центара меда и 6 метарских центара воска. У јенисејској губернији добијено је од 44.000 кошница 1670 м. ц. меда и 225 м. ц. воска. У срезу бијском томске губерније било је око 350.000 кошница а у цијелој томској губернији има до 800.000 кошница, које могу да даду, кад је добра паша, до 50.000 м. ц. меда. Метарска цента продаје се по 5.5—7 рубаља. Међу тим и та количина меда не подмирује годишње потребе, јер се сваки даном све то већма унија корист меда као хране, која је не само јака и снажна, него и врло здрава.

(Сок од малина прави се овако:) Зреле првене малине ставе се у лонац. Лонац мора бити чист, или бар онакви у којем се само кувало воће, сокови и т. д. Малине у лонацу стоје докле, док се не почне на површину навлачити пјесак. Тада се продиједе и сок се пропусти кроз вунону кесуцу, зашам се кува са шећером. На једну литру сока иде 1—1¼ кгр. шећера. Шећер се потопи у води и уене у сок, а кува се тек онда, кад се сав растворио у соку. При кувању скида се пјена с њега и укувава се док не добије лијепо боју и не буде као сируп.

(Миран дух само се радом постиже.) На једној шљежичкој прузи у Швајцарској, гдје се укритају двије важне свијетске пруге, служио је као секретничар неки Јосиф Крац пуних 36 година и имао је сваког дана 16 сахата службеног рада. Усљед смрти женине и олакша берке у Америку тај човјек постане сјетан и пераспокојен, и то у тако јаком степену, да је жељезничка управа нашла за потребно, да га изведе из земље. Професори медицине требало је ради лијечења да се још спроведу у један завод. Кад је то зачуо врједни дугогодишњи службеник тргне се и рече: „Не, у завод не ћу да идем, тамо ће ми бити још горе, кад не будем ништа радио. Дајте ми опет моје мјесто, то је једино средство да опет оздравим. Само рад даће мира мојој души.“ И они му учине по жељи његовој. То је било од прилике прије шест година и тај човјек и данас врши своју дужност, одрекавши се мировања, која је била екоро исто тако велика као и плата његова.

„Јина.“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 6 октобра

(Личне вијести.) Руски генерал Агањев био је на Цетињу; у суботу је излазио на Ловћен, а у недјељу је отпутовао у Скадар, одакле ће преко Подгорице и Никшића низ Херцеговну.

(Наша обртност.) „Онопопт“ доноси: Вриједна браћа Бурашковићи, као што нам пише пријатељ из Подгорице, још лави отворили су тамо радњу прављења вина и нечења ракије од самог сувог грождја. Како је та радња за свакога корисна у сваком погледу, ми је попраћемо са заслуженом похвалом а с препоруком нашем грађанству. Господа браћа Бурашковићи има већ четри мјесеца отворили су подручницу те радње и овдје у Никшићу у дућану госп. Јова Мравца. Како среће, да се сличне и друге обрти подижу свуда по свој нашој земљи, јер би нам тада и друге птице појале! Овако, како је данас, сви наша тековина иде изван земље и туђинци се богате на наша леђа. Потпомагајмо своје!

(Наше шуме.) „Онопопт“ доноси: Овијех дана потписао је био уговор за 5000 дубова за прављење дуга између г. кап. М. Катурска, члана Окр. Суда, као заступника општина никшићске нахије и госп. Петровића, заступника купца г. Паја пл. Еремића из Велике Кикинде. Дуге ће правити на лицу мјеста, те је народу оне нахије оспурава лијепа добит. Купац је обавезан посјећи за једну годину 1000 дубова, а до септембра 1903 године још 4000. За раднике узимати ће се црногорски подјаници. Сјећи ће се само дубови и при-

јечинку од 0.35 центиметара на вишо. Шума ће се чувати и његовати. Уговор је потписан и извјешна клаузија положена.

(Вријеме) После је лјетних дана, које смо имали у августу и септембру, у недјељу је са великом грмљавом падала велика кишна, са јаким јужним вјетром. Од уторника је обрнуо сјевер и лијепо вријеме, али студено. Понас опет велика грмљавина са кишом, која и данас пада.

Пишу нам из Одиња:

Грјехота је пропустити, а да се овим путем не рече неколико ријечи о једном храбром борцу, бившем перјанику блаженопочивших господара Митрополита Петра П. и Кијаза Данила I Петровића, и то о Шуту Радовићу Дрекаловићу, који се овдје преселио у вјечност 26. сеп. у дубокој старости.

Поклоји Шута родио се 20 феб. 1813 год. на Лијешта у Кучима. Још у младим годинама тежио је и жељно очекивао сједињене Куча с Црном Гором, што му је и узео у обзир Митрополит Петар П. узевши га за свог перјаника као миче од 19 година. Блаженопочившег Господара Кијаза Данила I. као перјаник служио је за седам година и учествовао у свим бојевима за вријеме његове владе. А такође и за вријеме данас срећно владајућег Господара Кијаза Николе I. није се штедио, а особито 1862 год кад се с чувеним попом Зеком Дрекаловићем и с другим бираним јунацима на Коће и град Медун затрпао у куле и из њих се бранио, које је после разрушио; за тим је несрећним случајем пао Турцима у руке, те су га послали зато у заточење у Скадру, гдје га је неким начином одашњи руски консул ослободио.

Потоњег рата с Турцима 1876, 7 и 8 год. П. В. Господар био му је појерио све пограничне страже од Диноша па до Кома, којима је управљао на потпуно заданољство свога Господара. За вријеме заузећа града Бара П. В. Господар држао га је код себе седам недјеља дана, гдје му је и обећао дат и кућу и земљу у Улцињу, што је послао и добио.

Врли старина бијате за све ове заслуге одарен многим орденима међу којима имамо и крст Данила IV степена.

При спроводу су му учествовали мјесно свештенство, г. М. Петровић, управитељ приморске нахије, г. бригадир М. Бурашковић, учитељи с љацима, остало одашње чиновништво и многобројно грађанство, те га до вјечне куће свечано испратили и тако потоњу му пошту одаше.

Покој души доброг старине и лако му српска земља, коју је свим жаром свој јуначког срца љубио.

(Из главног одбора за подизање дома умоболнијех.)

(Наставак:)

Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Миштрофан изволио је предати 10 фиорића као прилог г. Др. Илија Стефановића из Котора.

Преко г. Мисара С. Вукчевића, члана окружног одбора Ријечког, а писара Кња Министарства Правде приложили су на општине Орашко-Штитарско:

г. г. Официр Гаврило Б. Пејовић	3 —
Поп Петар Пејовић	2 —
Поп Мило Пејовић	5 —
Шпиро П. Пејовић	7 —
Лука В. Пејовић	1 —
Марко В. Пејовић	1 —
Никола В. Пејовић	3 —
Јован Рад. Пејовић	1 —
Симо Рад. Пејовић	1 —
Лазо Вук. Пејовић	2 —
Васо Радулов	1 —
Анрија Радулов	1 —
Петриша Ристов	1 —
Рале Срданов	— 50
Милош Срданов	— 50
Јосо Јазов	1 —
Новак Гаврилов	— 50
Стево Ристов	— 50
Драго Филипов	— 50
Радоје Ристов	1 —
Ђуро Радон	2 50
Радоје Панићев	— 50
Мило Војов	1 —
Ђуро Војов	— 50
Иво Живаљев	2 —
Илија Ивов	3 —
Ђоко Јовов	— 50
Ђуро Јовов	— 50
Петриша Радов	1 —
Стево Ивов	3 —
Живко Илиј	2 —
Саво Мишов	1 —
Петриша Мињов	1 —
Јаков Кољин	1 —
Вуко Авдров	— 50
Јанко Лазарев	1 —
Саво Марков	1 —
Гл. кмет Радоје Ђ. Челебић	2 —
Трубач Станко Ђ. Челебић	2 —
Никола П. Челебић	2 —
Лука П. Челебић	1 —
Јоко П. Челебић	2 —
Илија Иванов	— 50

